

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Ulf Juto
Vattenvårdshandläggare
010-2244846

YTTRANDE

Datum
2017-09-19

Diarienummer
531-5047-2017

Sida
1(6)

Mark- och miljödomstolen

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
R9

INKOM: 2017-09-19
MÅLNR: M 4861-16
AKTBIL: 34

Yttrande över ansökan om tillstånd enligt 11 kap MB till ombyggnad av åräna för Mölndalsån och anläggande av bypassrör m.m. i Forsåker, Mölndal

(Mål nr M 4861-16, rotel 9)

Länsstyrelsen anser att omvandlingen av Forsåker från industriområde till blandstad med ca. 2400 nya bostäder är av stor vikt för bostadsförsörjningen i Mölndals stad och för Göteborgsregionen. Lokaliseringen är strategiskt viktig och i linje med GR:s strukturbild med sin närhet till kollektivtrafik och Mölndals centrum.

Länsstyrelsens ställningstagande

Länsstyrelsen konstaterar att de föreslagna åtgärderna i ansökan innebär att statusen kommer att försämrans inom kvalitetsfaktorn morfologiskt tillstånd och att uppnåendet av fastställd miljökvalitetsnorm omöjliggörs. Länsstyrelsen avstyrker därmed ansökan om tillstånd till planerade åtgärder så som ansökan utformats.

Länsstyrelsen bedömer att en förutsättning för att lämna tillstånd till åtgärderna är att de anpassas så att miljökvalitetsnormen kan uppnås eller att vattenförekomsten, om så är möjligt, beviljas ett undantag enligt 4 kap 11 § Förordningen (SFS 2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön. Det är Vattendlegationen för Västerhavets vattendistrikt som beslutar om undantag kan medges.

För det fall tillstånd för ansökta åtgärder skulle meddelas anser Länsstyrelsen att följande försiktighetsmått bör vidtas:

- Arbetena ska i huvudsak utföras enlighet med vad som sagts i ansökan och att de förslag till skadeförebyggande åtgärder som föreslås i miljökonsekvensbeskrivningen genomförs
- Ett kontrollprogram ska upprättas och fastställs i samråd med tillsynsmyndigheten.
- Där det är möjligt ska åfåran ges en naturanpassad utformning. Utformningen ska göras i samråd med naturvårdssakkunnig.
- Länshållningsvatten ska renas och vid behov pH-justeras innan utsläpp till recipient. Metodval och utformning ska göras som en del av kontrollprogrammet.
- Grumling i vattenområdet ska så långt möjligt undvikas.
- Arbeten i vatten uppströms lekområdet får enbart utföras under perioden 15 juni – 30 september. Arbeten i vatten nedströms detta område kan även utföras från 1 december fram till 1 april.
- Vattenanläggningarna ska, där det behövs, förses med fungerande ålyngelledare som under ålvandningsperioden förses med den vattenmängd som ålyngelvandringen kräver. Funktionen ska bibehållas.
- Intaget till bypassrören ska förses med låglutande intagsgaller med flyktväg för fisk och en spaltvidd på max. 15mm.
- För det fall kraftverket inte tas i drift yrkar Länsstyrelsen att Mark- och miljödomstolen enligt 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken överlåter åt tillsynsmyndigheten att bestämma utformningen av intagsgaller till bypassrören.
- Biotopförbättringsåtgärder för fisk ska utföras i samråd med fiskevårdssakkunnig.
- Erosionsskydd ska vara ekologiskt anpassade ovan medelvattennivån och bestå av okrossad natursten i lämplig mäktighet och dimension under medelvattennivån.
- Plantering av buskar och träd ska göras i vattenområdets omedelbara närhet i de naturlika delarna av åfåran. Träden bör vara i varierande ålder och vara av lokalt anpassade arter.
- Så långt det är möjligt bör åtgärder som kan störa fågellivet undvikas under häckningssäsongen (april-augusti).

Borttagning av förorenade sediment i åfåran och utloppstunneln från det gamla kraftverket ska anmälas till kommunen som en efterbehandlingsåtgärd (28§ FMVH SFS 1998:899).

Länsstyrelsens bedömning

Länsstyrelsen konstaterar att de föreslagna åtgärderna i ansökan innebär att statusen kommer att försämrans inom kvalitetsfaktorn morfologiskt tillstånd. Samtliga ingående parametrar i kvalitetsfaktorn morfologiskt tillstånd har klassats som dåliga och därmed klassas även kvalitetsfaktorn som dålig, dvs den sämsta klassen. Vidare konstaterar Länsstyrelsen att åtgärderna omöjliggör uppnåendet av fastställd miljö kvalitetsnorm.

I EU-domstolens utslag i mål C-461/13, den s.k. Weserdomen, slås fast att medlemsstaterna är skyldiga att inte ge tillstånd till verksamheter som riskerar att orsaka en försämring av en ytvattenförekomst status eller äventyra uppnåendet av en god status hos en ytvattenförekomst vid den tidpunkt som anges i direktivet. Om den aktuella kvalitetsfaktorn redan befinner sig i lägsta klassen får ingen ytterligare försämring ske.

Länsstyrelsen ser sig med anledning av ovanstående tvingad att avstyrka tillståndsansökan.

Länsstyrelsen bedömer att en förutsättning för att lämna tillstånd till åtgärderna är en avsevärd anpassning av ansökan för att förbättra möjligheterna att uppnå miljö kvalitetsnormen inom fastställd tid eller att vattenförekomsten beviljas ett undantag enligt 4 kap 11 § Förordningen (SFS 2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön. Det är Vattendelegationen för Västerhavets vattendistrikt som beslutar om undantag kan medges.

Vattenmyndigheten får för en viss vattenförekomst besluta om undantag från kvalitetskraven som följer av 2-5 §§, om en ny verksamhet eller åtgärd medför
1. att god grundvattenstatus, god ekologisk status eller god ekologisk potential inte uppnås hos vattenförekomsten, eller att tillståndet hos en vattenförekomst försämrans, och detta är en följd av verksamhetens eller åtgärdens inverkan på en ytvattenförekomsts karakteristika eller på nivån hos en grundvattenförekomst, eller
2. att tillståndet hos en ytvattenförekomst försämrans från hög status till god status.

Ett undantag enligt första stycket får beslutas endast om
1. tekniska skäl eller orimliga kostnader utesluter att de fördelar som den nya verksamheten eller åtgärden bedöms medföra kan uppnås på något annat sätt som skulle vara betydligt bättre för miljön,
2. alla genomförbara åtgärder vidtas för att mildra de negativa konsekvenserna för vattenförekomstens kvalitet, och
3. skälen för den nya verksamheten eller åtgärden är ett allmänintresse av stor vikt eller de fördelar som ett uppfyllande av kvalitetskraven skulle medföra för miljön och samhället inte uppväger den nya verksamhetens eller åtgärdens fördelar för människors hälsa eller säkerhet eller för en hållbar utveckling.

(4 kap 11 §. SFS 2004:660).

Sökande har i MKB redovisat att en anpassning av ansökan med ett mer naturligt utförande av åfåran medför stora merkostnader på grund av stora schakter. Det uppges att det även skulle motverka byggande av 600-750 bostäder samt innebära att ett flertal kulturhistoriska byggnader behöver rivras för att skapa utrymme för ån.

Länsstyrelsen vill även tillägga att det aktuella vattendraget är en del i Kvarnbyn, Mölndalsåns dalgång, Gårda- Åvägen som Riksantikvarieämbetet har pekat ut som särskilt värdefullt vattendrag. Detta utifrån lång historisk tradition och kontinuitet där vattendraget och dess kraftiga fall har utnyttjats sedan medeltiden med större kvarndrift. Även i senare tid har vattendraget haft stor betydelse för den industriella utvecklingen i området. De kulturhistoriska spåren, i form av tuber, rännor, dammluckor och spångar, utgör en viktig del av områdets historia. Vattendragets industriella karaktär är således en del av den kulturhistoriskt intressanta miljön. Ett naturligt utförande av åfåran står således i konflikt med bevarande av kulturmiljön i området.

Länsstyrelsen bedömer att omvandlingen av Forsåker från industriområde till blandstad med ca. 2400 nya bostäder är av stor vikt för bostadsförsörjningen i Mölndals stad och för Göteborgsregionen. Lokaliseringen är strategiskt viktig och i linje med GR:s strukturbild med sin närhet till kollektivtrafik och Mölndals centrum. Dagens åfåra har otillräcklig avbördningskapacitet vilket leder till översvämningar i området vid höga flöden i Mölndalsån. Ansökta åtgärder skulle förbättra kapaciteten och förhindra översvämningar och därmed innebära en fördel för människors hälsa och säkerhet.

Länsstyrelsens samlade bedömning är att bostadsprojektet bör ha förutsättningar att uppfylla ovanstående krav för undantag enligt 4 kap 11§ Förordningen (SFS 2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön.

Motivering till föreslagna försiktighetsmått

Länsstyrelsen föreslår ett antal försiktighetsmått som bör vidtas om ansökta åtgärderna skulle komma till stånd.

Kontrollprogrammet bör bland annat hantera metod för rening av länshållningsvatten, biotopförbättrande åtgärder för fisk, utformning av intagsgaller om kraftverksdrift inte ska bedrivas, ekologisk anpassning av erosionskydd, naturanpassning av åfåran och plantering av buskar och träd.

För att förbättra konnektiviteten i sidled bör åfåran utföras naturanpassat i de delar där det är möjligt. För att få bästa möjliga miljönytta av anpassningarna bör dessa utföras i samråd med naturvårdssakkunnig. Ekologisk anpassning av erosionskydd och plantering av buskar och träd i åfårans närhet bör också utföras i enlighet med ovanstående.

Länsstyrelsen har i yttrande över kompletteringsbehov för ansökan efterfrågat uppgifter om föroreningarnas uppförande vid olika pH. Sökande har i sitt bemötande uppgett att laktester ska utföras under maj och juni för att klargöra om aktuella fyllnadsmassor kan neutralisera länsvattnet och om det sker en ökad urlakning vid infiltration. Resultaten av dessa tester finns inte med i handlingarna. Länsstyrelsen anser att resultaten av testerna har stor betydelse för bedömningen av om det är lämpligt att infiltrera länsvatten inom föreslagna områden så som sökande föreslagit. Innan infiltration får ske inom de föreslagna områdena ska det därför vara klarlagt att detta kan göras utan att nämnvärt öka urlakning av föroreningar.

Innan infiltration får ske ska föreslagna tester utföras, om de inte redan har utförts, och resultaten ska redovisas till länsstyrelsen tillsammans med eventuella förslag på behandling och åtgärder för länshållningsvatten.

I områden, eller vid arbeten, där basiskt schakt- eller byggvatten kan uppkomma, tex vid gjutningsarbeten, rivning av stödmurar mm ska pH-justering ske innan infiltration eller utsläpp till recipient.

Länshållningsvatten som inte infiltreras inom det föreslagna området ska i erforderlig omfattning renas med avseende på partiklar och föroreningar innan utsläpp. Förslag på reningsmetod och reningsnivåer ska inkomma till länsstyrelsen innan arbetena påbörjas.

Den europeiska ålen är rödlistad och klassad som akut hotad. Det är väsentligt att anläggningen utformas så att ålvandringen kan fungera väl, både i uppströms och nedströms riktning. Ålyngelledare för uppströmsvandring ska därför anordnas.

Intagsgaller till bypassrören ska utföras med bästa möjliga teknik för att undvika att fisk skadas . Länsstyrelsen anser att bästa möjliga teknik för ett intag till kraftverk för närvarande innebär ett låglutande galler med flyktväg för fisk och en spaltvidd på max. 15mm. Ett låglutande galler är också lämpligt med hänsyn till personsäkerheten för människor som vistas i området. Om kraftverksdrift inte kommer att bedrivas på platsen och man bedömer att fisken kan ta sig igenom bypassrören utan att skadas kan eventuella intagsgaller istället utformas så att fisken kan ta sig igenom dessa utan att skadas. Detta bör lämpligen utredas i samband med framtagande av kontrollprogram.

För att minimera påverkan på reproduktionsområdet för lax nedströms betongrännan bör arbeten i vatten utföras 15 juni-30 september. Arbeten i vatten nedströms detta område kan förutom denna tid även utföras under perioden 1 december fram till 1 april.

Länsstyrelsen ställer sig positiv till föreslagna förbättringsåtgärder för laxfisk i de nedre delarna av Mölndalsån i Forsåkerområdet. Plantering av buskar och träd i vattnets omedelbara närhet ger ytterligare förbättringar för vattenmiljön, bland annat avseende beskuggning. För att säkerställa att åtgärderna har avsedd effekt bör de utföras i samråd med fiskevårds- och naturvårdsakkunnig.

Länsstyrelsen ser inte någon konflikt mellan ansökta åtgärder och i området förekommande fåglars skydd i artskyddsförordningen. Så långt det är möjligt bör dock åtgärder som kan störa fågellivet undvikas under häckningsperioden, det vill säga under perioden april-augusti. Länsstyrelsen ser det som positivt om områdets naturvärden kan gynnas på ett sätt som även gynnar fågellivet, tex genom att spara grova träd och spara eller öka mängden död ved.

Ersättning

Länsstyrelsen yrkar på ersättning för handläggning av rubricerat ärende (Mål nr M 4861-16), genom genomläsning av handlingar och yttrande i ärendet med 38 timmar á 800 kr/tim 30 400 kr. Ytterligare ersättningsanspråk följer vid Länsstyrelsens deltagande i huvudförhandlingen eller andra förberedelser.

De som deltagit i beslutet

Beslutet har fattats av avdelningschef Sandra Brantebäck med vattenvårdshandläggare Ulf Juto som föredragande. I beslutet har även planhandläggare Paula Franco de Castro deltagit. Samråd i ärendet har genomförts med Naturavdelningen, Enheten för kulturmiljö och Miljöskyddsavdelningen.

Sandra Brantebäck
Avdelningschef vattenavdelningen

Ulf Juto
Vattenvårdshandläggare